

Програмові вимоги до екзамену з дисципліни «Психологія розвитку»

1. Предмет, завдання, структура та проблематика психології розвитку людини.
2. Методологічні принципи та емпіричні методи дослідження у психології розвитку: загальна характеристика.
3. Історія становлення психології розвитку людини.
4. Поняття розвитку. Основні концепції психічного розвитку.
5. Концепція рекапітуляції Стенлі Холла. Біогенетичний закон у психології. Проблема зв'язку історичного й індивідуального розвитку. Л.С. Виготський про біогенетичний принцип у психології.
6. Структурний підхід до дослідження психічного розвитку К. Коффки. Психофізичний метод дослідження. Критичний аналіз поглядів К. Коффки в роботах Л.С. Виготського.
7. Нормативний підхід до розвитку психіки дитини. Концепція А. Гезелла. Закон загасання темпу психічного розвитку. Методи дослідження в нормативній традиції. Л.С. Виготський про теорію емпіричного еволюціонізму.
8. Теорія "трьох щаблів" дитячого розвитку К. Бюллера. Закон переміщення задоволення. Зоопсихологічний експеримент у дитячій психології. Критика Л.С. Виготським концепції К. Бюллера.
9. Проблема середовища й спадковості в розвитку дитини. Метод дослідження близнюків і його значення для рішення питання про роль спадковості й середовища в психічному розвитку дитини.
10. Концепція розвитку в біхевіоризмі й методи дослідження наочіння (І.П. Павлов, Дж. Уотсон, Е. Торндайк, Б. Скіннер). Закони наочіння. Л.С. Виготський про концепцію Е. Торндайка.
11. Еволюція теорії соціального наочіння й основні експериментальні дослідження.
12. "Оперантний біхевіоризм" Б. Скіннера.
13. Класичний психоаналіз З. Фрейда. Основні поняття, структура й динаміка особистості. Стадії психосексуального розвитку.
14. Розвиток дитячого психоаналізу в роботах А. Фрейд. Захисні механізми особистості. Поняття соціалізації.
15. Епігенетична теорія розвитку особистості Е. Еріксона. Стадії психосоціального розвитку особистості. Ритуалізація як спосіб подолання життєвих криз. Синдром соціальної патології ідентичності.
16. Етапи наукової біографії Ж. Піаже: від відкриття егоцентризму до вчення про стадії інтелектуального розвитку.

- 17.Інтелект і інші психічні процеси за Ж.Піаже.
- 18.Поняття стадій розвитку в концепції Ж. Піаже.
- 19.Вік як природний елемент самосвідомості.
- 20.Суспільно-історичний підхід у розумінні вікових категорій.
- 21.Взаємозв'язок вікової періодизації з механізмами психічного розвитку людини й історичних змін системи суспільного виховання й навчання.
- 22.Історична динаміка віку життя як основа зміни вікової самосвідомості людей.
- 23.Вік як функція біологічного й історичного часу.
- 24.Поняття біологічного, соціального, психологічного віку.
- 25.Закономірності гетерогенності в ході онтогенетичного розвитку людини.
- 26.Відносність границь вікових періодів.
- 27.Основні класифікації вікових періодів: особливості й недоліки.
- 28.Поняття вікового новоутворення як нового типу будови особистості.
- 29.Порівняльні характеристики класифікацій Бромлея, Векслера, Бунака, Гінзбурга.
- 30.Зміна психологічних характеристик вікової динаміки.
- 31.Поняття вищих психічних функцій. Закони психічного розвитку. "Ідеальна" і "реальна" форми розвитку.
- 32.Проблема періодизації в роботах Л.С. Виготського: поняття "віку", "соціальної ситуації розвитку", стабільні й критичні періоди віку.
- 33.Проблема періодизації в роботах Д.Б. Ельконіна.
- 34.Порівняльна характеристика періодизації психічного розвитку за Д.Б. Ельконіним та Е. Еріксоном.
- 35.Діалектика психічного розвитку у працях Г.С. Костюка.
- 36.Розробка теоретико-методологічних засад генетичної психології у праці С.Д. Максименка "Генеза здійснення особистості".
- 37.Пренатальний період: початок психічного життя.
- 38.Розвиток пізнавальних психічних процесів, особливості інтелекту немовляти.
39. Особливості когнітивного розвитку в ранньому віці: поняття про знаково-символічну функцію свідомості.
40. Розвиток пізнавальних процесів у дошкільному віці.
- 41.Особливості когнітивного розвитку молодшого школяра: консервація, класифікація, серіація.
- 42.Розвиток пізнавальних психічних процесів у підлітковому віці.
- 43.Становлення теоретичного інтелекту у середніх та старших класах школи.

44. Розвиток пізнавальних психічних процесів у юнацькому віці: формування індивідуального стилю розумової діяльності, розвиток творчих здібностей.
45. Особливості розвитку пізнавальних психічних процесів у період дорослості: діалектичність мислення, індивідуальне когнітивне самовираження. Критерії когнітивної дорослості.
46. Особливості пізнавальних психічних процесів в період середньої дорослості: динаміка розвитку інтелекту. Криза середини життя та роль когнітивного розвитку в подоланні кризи.
47. Фактори розвитку когнітивних функцій в період пізньої дорослості і старості.
48. Особливості емоційної сфери немовляти: комплекс поживлення.
49. Характеристика емоційної сфери дитини раннього віку: емоційна лабільність, розвиток пізнавальних емоцій, емпатійність.
50. Формування вищих почуттів в дошкільному віці.
51. Формування моральних інстанцій та альтруїстичних установок в дітей молодшого шкільного віку.
52. Особливості емоційного розвитку підлітків та юнаків: «підлітковий комплекс» емоційності, емоційна сензитивність, формування загальної емоційної спрямованості.
53. Вікова динаміка розвитку ціннісно-сислової сфери в період дорослості.
54. Старіння і специфічні зміни емоційної сфери: основні типи пристосування до старості. Екзистенційні переживання смерті в період старості.
55. Мотиваційна сфера немовлят: розвиток афіліативної потреби.
56. Потреба в визнанні, повазі та спілкуванні в дітей раннього та дошкільного віку.
57. Навчально-пізнавальні та статусні мотиви молодших школярів.
58. Потреба в автономії та самоутвердженні, детермінація підліткової та юнацької сексуальності,.
59. Особливості мотиваційної сфери періоду ранньої і середньої дорослості: вибір життєвої стратегії, професійна Я-концепція.
60. Динаміка мотивів в осіб періоду пізньої дорослості: звуження сфер соціальної активності, потреба підтримки фізичного здоров'я, потреба в любові та приналежності, потреба переосмислення життєвого досвіду та збереження відчуття безперервності життя.
61. Розвиток мовлення немовлячому віці.
62. Мовний розвиток у ранньому віці: якісні і кількісні характеристики

- словникового запасу дітей раннього віку (праця "Спілкування і мовлення" М.І. Лисіної).
63. Особливості розвитку мови в дошкільному віці: оволодіння морфологією та синтаксичністю та фонетикою мови, використання неологізмів, розвиток внутрішньої мови.
  64. Розвиток писемної мови в молодшому шкільному віці.
  65. Монологічне мовлення та здатність до ведення дискусій в підлітковому та юнацькому віці.
  66. Динаміка мовленнєвої структури в період дорослості: зміна лексичного та граматичного складу мовлення.
  67. Теорії формування соціального знання у віці немовляти (теорії модулярності, подібності, імітації, інтерсуб'єктивності, раннього соціального розуміння та ін.).
  68. Особливості Я-концепції та соціальної поведінки в ранньому віці.
  69. Специфіка особистісного розвитку дошкільника: особливості Я-концепції, ідентифікація та его-ідентичність.
  70. Особливості самосвідомості дітей молодшого шкільного віку: Я-реальне і Я-перспективне, формування самооцінки.
  71. Розвиток Я-концепції підлітка: ідентифікація особистості та динаміка самооцінки.
  72. Проблема розвитку відповідальності підлітків та їх особистісної рефлексії у працях М.В.Савчина.
  73. Розвиток Особистісного Я в період ранньої дорослості: ідентичність, близькість і генеративність.
  74. Я-концепція самоактуалізуючої зрілої особистості.
  75. Особливості Я-концепції в період пізньої дорослості і старості у світлі концепції Е. Еріксона. Адаптивний і неадаптивний процеси старіння.
  76. Залежність психічного розвитку від змісту й структури діяльності людини.
  77. Психічна діяльність як інтеріоризація зовнішньої предметної діяльності суб'єкта (А.Н. Леонтьєв, П.Я. Гальперін).
  78. Вчення про дію в роботах А.В. Запорожця, П.Я. Гальперіна, Д.Б. Ельконіна.
  79. Безпосередньо-емоційне спілкування як провідна діяльність немовлячого віку.
  80. Предметно-маніпулятивна діяльність в період раннього віку.
  81. Розвиток ігрової діяльності у дошкільному віці. Д.Б. Ельконін про психологічний зміст дитячої гри. Праця Д.Б. Ельконіна "Проблеми психології гри".

82. Навчальна діяльність в молодшому шкільному віці. Мотиви учбової діяльності школярів. Причини неуспішності. Праця А.К. Маркової "Формування інтересу до навчання у школярів".
83. Психологічні теорії навчання (В.В. Давидов, Н.О. Мечинська, Д.М. Богоявленський, П.Я. Гальперін, Н.Ф. Талізін). Праця В.В. Давидова "Види узагальнення в навчанні".
84. Психологічні особливості проблемного навчання. Поняття учбової проблемної ситуації і учбової задачі (О.М. Матюшкін, І.Я. Лернер, В. Оконь та ін.).
85. Ціннісно-орієнтаційна діяльність підлітків.
86. Інтимно-особистісне спілкування в психічному розвитку юнаків.
87. Трудова діяльність в дорослому віці.
88. Аналіз вікових особливостей творчої активності особистості у праці В.А. Роменця "Психологія творчості".
89. Міжособистісна й внутрішньоособистісна гетерохроність і творча діяльність в пізньому дорослому віці.
90. Загальна характеристика криз розвитку. Значення криз у психічному розвитку людини.
91. Психологічні новоутворення немовлячого віку. Криза першого року життя.
92. Психологічний зміст кризи трьох років.
93. Зміст психологічної готовності до шкільного навчання та її структура. Криза семи років.
94. Основні психологічні концепції підліткової кризи (Е. Шпрангер, Ш. Бюлер, С. Холл, Е. Еріксон, Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, Л.І. Божович та ін.).
95. Психологія вікових криз в працях Л.С. Виготського. Загальна характеристика наукової спадщини.